

شکوه و جلال تاریخ تجارت کرمان

سیدمحمدعلی کلاب‌زاده

روز جمعه در مراسمی با حضور نخبگان و اساتید اقتصادی و تجاری ایران و جمعی از همشهریان کرمانی و مسئولین استانی، شاهد مراسم رونمایی از فیلمی بودیم که گوشه‌ای از شکوه و عظمت چند هزار ساله تاریخ تجارت کرمان را به تصویر کشیده و بخش‌هایی از «راه ادویه یا فلفل» را به نمایش در آورده است، فیلمی که اگر چه از ابعاد مختلف هنری، روایتگری، کارشناسی، تاریخ پژوهی و صحنه‌آرایی، تحسین همگان را برانگیخت و استادی یک زوج جوان را به تماشا گذاشت، اما بی‌تردید نتوانست همه عظمت و اقتدار تاریخ تجارت و اقتصاد را نشان دهد که صد البته، این از نخواستن دست اندرکاران این اثر گرانسنگ نبود، بلکه از نتواستن آنها بود، زیرا سناریست، راوی و گروه فیلمبرداری، چگونه می‌توانستند خود را به قلب تاریخ بزنند و با هنرمندان یکی از شهرهای کرمان (کوهبنان) همراه شوند که بر اساس پژوهش‌های پرفسور «هوکراید» جغرافیدان نامدار آلمانی و کاوشگر آثار یاد شده در هزاره نهم پیش از میلاد، یعنی یازده هزار سال پیش، با استفاده از علمی‌ترین تکنیک‌های جهانی امروز (فشار مماس) تیغ ریزه‌هایی ساخته و آنها را به دیگر تمدن‌های آن روز صادر می‌کردند و به گفته صریح این پژوهشگر، نخستین تعاریف تجارت را تمدن‌های آن روز صادر می‌کردند و به گفته صریح این پژوهشگر، نخستین تعاریف تجارت را به تاریخ سپردند.

علی محمد خوانساری کارگردان و همسر هنرمندش آزاده معادیخواه روایتگر این فیلم و نیز یارانشان چگونه می‌توانستند به هزاره هفتم میلادی سفر کرده و بر اساس پژوهش‌های «پرفسور لمبرگ کارلوفسکی» استاد دانشگاه هاروارد، دانشمند و کاوشگر «تپه یحیی» واقع در یکی از شهرهای دیگر کرمان یعنی «بافت» با تاجرانی همراه شوند که کالاهای خود را در ظروف مصلطنی که «کارلوفسکی» از آنها با نام «vessel» یاد می‌کند و این ظروف خمره مانند را بر پشت الاغی به نام «گژه جرون» می‌گذاشتند و به دور دست‌ها صادر می‌کردند. به تصویر کشیدن و نشان دادن هنر جواهرسازی مردم «شهداد» کرمان، که پنج هزار سال پیش از این سنگ‌های ویژه را از «بدخشان» وارد کرده و از آنها جواهراتی می‌ساختند و صادر می‌کردند و با بین‌النهرین و دیگر تمدن‌ها ارتباط تجاری داشتند، چگونه ممکن بود؟

اجازه فرمائید به همین اندک بسنده کنم، چرا که ترسم «مثنوی هفتاد من کاغذ شود» و مرا از اصل موضوع به دور دارد. باری روایتگر فیلم حکایت جاده ادویه را از بندر «تیس یا تیز» در نزدیکی‌های چابهار شروع کرده و در کنسولگری انگلیس در کرمان به پایان برده و گپ و گفت‌ها و معرفی‌آثاری چون ارگ بم، باغ شازده، ارگ راین و... را با طعم فلفل این راه (راه فلفل یا ادویه) به هم آمیخته و طرچی‌نو درانداخته‌اند، اگر چه راه یاد شده یکی از راه‌های فرعی ابریشم بود، اما بی‌گمان اگر اهمیت بیشتری نداشت، کمتر هم نبود. از برکات همین راه بود که شتربانی چون «تازیکو» به چنان قدرت مالی رسید که دختر «ترکان خاتون» حاکم وقت کرمان را به همسری خود درآورد و «حاج آقا زعیم الله پیله‌وار» به جایی رسید که کاروان‌های شتر چند هزار نفری او، قلب راه‌های آن روز را به لرزه در آورده بود. جفاست اگر در این میان از مردی سخن نگوئیم که بانی و باعث این خیر و نیکوئی‌های بسیار دیگری بوده و هست، البته با مقدمه‌ای:

این هم نعمتی است که در هر شهر و دیار محدود آدم‌هایی از چنان مقبولیتی برخوردار باشند که بدون هرگونه نگرانی از انگ مدهانه و گزافه‌گوئی، نیکی‌هایشان را برشمرد و در باب ستودگی آنها سخن گفت تا کسانی که به تمامی، دل به دنیا سپرده‌اند و ارزش‌های انسانی و اخلاقی و اجتماعی را فراموش کرده‌اند بدانند که در پس این پرده‌ی تیره و تار، دنیای روشنی هم هست که در آن انسان‌هایی خورشیدشان را در آئینه چشم دیگران جستجو می‌کنند.

چگونه آیه «لِئِنْ شَرَكْتُمْ لَا زَيْدٌ لَّكُمْ» را زمزمه کنیم و همواره به عنوان زیب و زیور کلام مورد استفاده قرار دهیم، اما سپاسگزاری از کسانی که شولای عشق بر تن کرده و یک تنه در همه عرصه‌های خدمتگزاری حضور فعال و مؤثر داشته و دارند را از یاد ببریم؟ همین یک هفته پیش بود که مراسم دو هزارمین پیوند عضو در کرمان برگزار شد، پیش از آن مراسم رونمایی از کتابهایی را شاهد بودیم که سطر سطرشان «رواق زبرجد» و ایوان جواهر نشانی را حکایت می‌کنند که فراوری «نکویان اهل کرم» گشوده شده است، در گوشه دیگری از شهر، بانگ مؤذن را بر بلندای گلدسته‌های مسجدی می‌شنویم که همگان را به راه بانی آن فرا می‌خواند و دیروز شاهد بودیم که شکوه و جلال تاریخ تجارت کرمان در فیلمی با همین نام و به همت همان خدمتگزار کرمانی بر پرده سینما نقش بست و بزرگان اقتصاد و تجارت ایران را به وجد آورد و زبان آنها را به ستایش گشود. به «محسن جلال‌پور» مردی که آینده‌دار عرصه‌های گوناگون خیرخواهی است و همه این آوازه‌ها از او مایه می‌گیرد، درود می‌فرستیم و از خدای بزرگ آرزو داریم که به ایشان و همه فرزانه‌گانی که در وانفسای موجود، چراغ فرهنگ این دیار را روشن نگه داشته و تمامی همت خود را برای رونق بیشتر اقتصادی و تجارت به کار گرفته‌اند، عزت افزون عنایت فرماید همان

ورجاندانی که باور دارند:

«بر این رواق زبرجد نوشته‌اند به زر که جز نکوئی اهل کرم نخواهد ماند»

جلال‌پور در مراسم رونمایی از مستند تاریخ تجارت کرمان مطرح کرد؛

قبل از اقتصاد باید فرهنگ را درست کرد

✱ نگاه به تاریخ نشان می‌دهد چه گذشته‌ای داشته‌ایم

✱ تاکنون هشت کتاب و چند مستند تولید کرده‌ایم

کمتر بهره برده‌ایم.

این فعال فرهنگی و اقتصادی خاطرنشان کرد: «شاید نگاه به تاریخ که نشان می‌دهد، چه گذشته‌ای را با سختی سپری کردیم و در عین حال همه چیز را حفظ کردیم و ما امروز امانتدار داشته‌هایی هستیم که از نسل گذشته باقی مانده و باید به نسل آینده منتقل کنیم، کمک کند تا مسیر بهتری را در پیش رو ببینیم».

وی در پایان تاکید کرد: «امیدوارم این‌گونه کارها سرآغازی باشد برای حرکتی نو در جهت دقت بیشتر در مسیری که مسیر توسعه است و بایستی همه ابعاد توسعه را در آن ببینیم».

در بخش دیگری از این مراسم، استاندار کرمان و تعدادی از فعالان و چهره‌های مطرح اقتصادی کشور نیز سخنرانی کردند.

مورد عنایت جدی واقع نمی‌شود و شاید متوجه نیستیم که ما ایرانی‌ها تا قبل از دهه‌هایی که نفت استخراج و کشف شد و در ثروت ملی ما و در ستون سرمایه و بودجه‌ریزی کشور قرار گرفت، با همین توانی که داشتیم کشور را اداره کردیم و توسعه دادیم و چقدر خوب از طبیعت محافظت کردیم و اقلیم را حفظ کردیم».

وی یادآور شد: «ساخت جاده‌ها برای کاروان‌های تجاری، احداث کاروانسراها و درست کردن فضاهایی برای ایجاد ارتباط، در توسعه‌ای اتفاق افتاد که حفظ طبیعت، محیط زیست و اقلیم در آن لحاظ شده بود، اما متأسفانه این روزها و این سال‌ها به منابع زیرزمینی متکی شده‌ایم و از توان، فکر، اندیشه و ظرفیت‌های انسانی و فهم و درکی که در بین ما ایرانی‌ها به بهترین شکل وجود داشته،

موسسه فرهنگی رواق زبرجد برگزار کرد؛

رونمایی از مستند تاریخ تجارت کرمان

✱ مستندی برای اندیشیدن به گذشته و آینده ✱ راه ادویه بازخوانی هویت فرهنگی و تاریخی است

طولانی فیلمبرداری از چالش‌های اصلی ما بود که جا دارد همین‌جا از گروه تولید که برای فیلمبرداری این مستند در مسیری بیش از هزار کیلومتر با روحیه‌ای خستگی‌ناپذیر ما را همراهی کردند، تشکر کنم».

خوانساری افزود: «همچنین لازم می‌دانم از آقای محسن جلال‌پور صمیمانه قدردانی کنم که ایشان با درک درست از اهمیت هنر و نقش آن در معرفی تاریخ و فرهنگ این سرزمین، همراه ما شدند و با سرمایه‌گذاری در این فیلم نشان دادند که به رابطه عمیق میان اقتصاد و هنر واقفند. بی‌تردید اگر نگاه‌های دوراندیشانه و حمایت چنین افرادی نباشد بسیاری از پروژه‌های فرهنگی و هنری امکان تولید پیدا نمی‌کنند از این رو همراهی ایشان برای ما بسیار ارزشمند است». وی ادامه داد: «همچنین باید سیاس ویژه‌ای داشته باشم از پژوهشگران، کارشناسان، هنرمندان، جوامع محلی و به ویژه مردم خون‌گرم کرمان و بلوچستان که با آغوش باز ما را پذیرفتند و از هزینه‌کرد وقت خود دریغ نکردند». کارگردان مستند راه ادویه خاطرنشان کرد: «امروز که در کنار شما این اثر را رونمایی کردیم، امیدوارم این فیلم فقط یک تجربه سینمایی نباشد بلکه انگیزه‌ای باشد برای اندیشیدن به گذشته و نگاهی نو به آینده».

وی در پایان گفت: «لازم می‌دانم از همسرم آزاده (راوی) مستند راه ادویه که در همه مراحل این کار کنارم بود و نه تنها راوی این مستند بود بلکه در تمام مسیر پژوهش، تولید و تدوین این اثر، همراه من بود، تشکر کنم».

پس از صحبت‌های خوانساری، آزاده معادی‌خواه، همسر وی با دعوت مجری به روی صحنه آمد که با تشویق زیاد حضار همراه بود.

در بخش دیگری از این مراسم، استاندار کرمان، محسن جلال‌پور و تعدادی از فعالان و چهره‌های اقتصادی کشور نیز سخنرانی کردند.

ادویه از کرمان اختصاص دارد. علی محمد خوانساری کارگردان مستند راه ادویه نیز در این مراسم و پس از نمایش فیلم، طی سخنانی بیان کرد: «بسیار خوشحالم که اولین اثران این مستند را در زادگاهش کرمان با هم به تماشا نشستیم».

وی ادامه داد: «این فیلم اولین قسمت از مستند شش قسمتی جاده ادویه بود که حاصل ماه‌ها تلاش و همراهی گروهی پرشور و دلسوز است که با عشق به ایران این روایت را شکل دادند». خوانساری افزود: «مستند راه ادویه نه فقط یک روایت تصویری از یک مسیر باستانی، بلکه کوششی است برای بازخوانی یک هویت فرهنگی و تاریخی ما، و این مسیر تاریخی نقش اقتصاد، تجارت و بازرگانی را در رشد و توسعه جوامع گذشته نشان می‌دهد».

وی توضیح داد: «ساخت این مستند برای ما یک سفر واقعی بود و این سفر از آن جایی آغاز شد که آقای محسن جلال‌پور ایده جاده ادویه را مطرح کردند و از همان‌جا بود که ابتدا سفرهای پژوهشی ما در منطقه مکران و کرمان شروع شد و از نظر اساتید، کارشناسان و محققان بسیاری بهره بردیم که منجر به شکل‌گیری فیلم‌نامه این اثر شد و بعد از آن وارد مرحله ساخت و تولید شدیم».

کارگردان مستند راه ادویه گفت: «در ساخت این مستند تلاش کردیم از زبان و بیان مستندهای روز دنیا بهره بگیریم، زبانی که هم روایتگر است و هم تصویر را به خدمت معنا می‌گیرد، همچنین با استفاده از تجهیزات حرفه‌ای سینمایی کوشیدیم کیفیتی درخور این موضوع تاریخی و فرهنگی ارائه دهیم تا مخاطب امروز تجربه‌ای تماشایی و قابل اعتنا داشته باشد».

وی با اشاره به چالش‌های ساخت این مستند، یادآور شد: «تعداد زیاد لوکیشن‌ها، مسافت زیاد بین آن‌ها، تجهیزات سنگین سینمایی و ساعات

گروه فرهنگ و هنر: مستند جاده ادویه که به روایت بخشی از تاریخ تجارت استان کرمان می‌پردازد، ساخته‌ی علی محمد خوانساری جمعه ۲۱ شهریورماه در تالار فرهنگ و هنر کرمان رونمایی و به نمایش در آمد و از سوی حاضران مراسم با استقبال مواجه شد.

در این مستند که با حمایت محسن جلال‌پور فعال فرهنگی و اقتصادی و رئیس هیات مدیره موسسه فرهنگی رواق زبرجد تهیه شده، آزاده معادی‌خواه، مسیر جاده ادویه از مکران تا کرمان و پیشینه تجارت و بازرگانی در کرمان را روایت می‌کند. مستند با اشاره به تاریخ، فرهنگ و هنرهای مسیر جاده ادویه از بندر تیس آغاز می‌شود و سپس با عبور از شهرهای ابرانشهر، بمپور، فهرج، بم، راین، ماهان، جویبار، کرمان و رفسنجان در میمند به پایان می‌رسد.

در پایان نمایش، خوانساری، کارگردان این فیلم درباره‌ی کارش و تلاش‌هایی که انجام داده است تا این روایت به ثمر بنشیند، توضیحاتی داد.

به گزارش استقامت، به گفته خوانساری، کارگردان این فیلم، مستند جاده ادویه شامل ۶ بخش است که نخستین قسمت آن به عبور راه